

Голові Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 17.051.086
Запорізького національного університету,
доктору юридичних наук, професору
Колпакову В.К.

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора **Галіциної Наталі Вікторівни**
на дисертаційну роботу
Хрустальнової Юлії Сергіївни на тему «**Адміністративні процедури у
банківській сфері в Україні**»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право

Актуальність обраної теми. Реалізація конституційних засад розбудови України як правової держави зумовлює необхідність чіткого нормативно-визначеного порядку взаємовідносин публічних інституцій з приватними особами, оскільки від урегульованості адміністративно-правових відносин залежить паритет публічних і приватних інтересів у державі. Саме тому питанням адміністративно-процедурного регулювання як з боку науковців, так і з боку законодавців в останні роки приділяється особлива увага. Початок дії 15 грудня 2023 року Закону України «Про адміністративну процедуру» як центрального закону у сфері адміністративно-процедурного регулювання актуалізує питання збалансування галузевого адміністративно-процедурного законодавства та вимагає чіткого плану дій у цьому напрямку.

Належне адміністративно-процедурне регулювання банківської діяльності є стратегічною задачею гармонізації законодавства України з

правом Європейського Союзу, про що чітко зазначено у Стратегії розвитку фінансового сектору України від 29.08.2023 р., оскільки бажане набуття режиму внутрішнього ринку з ЄС у сфері фінансових послуг можливе лише за умови прозорості банківського нагляду, урегулювання неплатоспроможності та виведення з ринку учасників фінансових установ з одночасним дієвим механізмом гарантування вкладів приватних осіб. З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Ю.С. Хрустальнової є актуальною та має чітко визначений праксеологічний аспект.

Актуальність дисертації Ю.С. Хрустальнової підтверджується приналежністю до комплексних наукових проєктів кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету «Основні напрямки удосконалення адміністративного законодавства України в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0129U000370) та «Дослідження проблем теорії адміністративного права в умовах глобалізаційних процесів» (номер державної реєстрації 0115U000711).

Тематика дисертації відповідає Перспективним напрямкам дисертаційних досліджень на здобуття ступенів кандидата та доктора наук з юридичних спеціальностей, затвердженим рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року № 86/11.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація Ю.С. Хрустальнової характеризується системним підходом до предмету дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, вітчизняного та міжнародного законодавства, статистичних матеріалів та матеріалів юридичної практики.

Доведеність наведених дисертанткою висновків базується на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання. Автором використані загальнонаукові та спеціальні методи вивчення концептуальних положень адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері. Зокрема, застосування системно-структурного підходу дозволило визначити предмет адміністративно-процедурного регулювання (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3), а використання логіко-семантичного методу - сформулювати низку дефініційних конструкцій (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою історико-правового методу було досліджено генезу в адміністративно-правового регулювання банківської діяльності, визначено зміст кожного з етапів розвитку (підрозділ 1.3), а порівняльно-правовий метод дав змогу виявити особливості зарубіжного досвіду адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері (підрозділ 3.1). Застосування методів моделювання дозволило розробити пропозиції з удосконалення законодавства України (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 2.3, 3.2).

Мета дисертаційного дослідження полягає у дослідженні на підставі аналізу наявних наукових і нормативних джерел загальної характеристики адміністративно-процедурного регулювання та особливостей адміністративних процедур у банківській сфері, окресленні їх реалізації на практиці, стану і перспектив розвитку та формулюванні науково-обґрунтованих висновків, теоретичних положень та практичних рекомендацій у досліджуваній сфері.

Вказана мета дисертаційного дослідження конкретизувалась у таких **завданнях:**

- визначити особливості банківської сфери як об’єкту адміністративно-процедурного регулювання;
- з’ясувати особливості адміністративно-правового статусу Національного банку України;
- дослідити генезу адміністративних процедур у банківській сфері, визначити основні етапи розвитку та їх зміст;

- описати процедури створення банку;
- охарактеризувати процедури банківського нагляду;
- з'ясувати особливості адміністративної процедури примусової ліквідації банку;
- узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-процедурного регулювання банківської діяльності та визначити можливі шляхи його запозичення в Україні;
- визначити напрями вдосконалення адміністративних процедур у банківській сфері в Україні.

Відповідною гарантією достовірності та теоретичної обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих авторкою є вірно поставлена мета та завдання дослідження, логіка викладеного матеріалу. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертації в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Структура дисертації дозволила авторці повною мірою охопити об'єкт і предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне й ґрунтовне опрацювання проблематики, високий рівень наукової підготовки авторки та її наукову зрілість. Наукові положення та рекомендації є достатньо аргументованими, базуються на ґрунтовному аналізі значного масиву офіційної статистики судової практики, а також на аналізі поглядів та аргументів вчених-юристів, накопиченому у сфері адміністративного права і процесу.

У вступі здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, доведена її актуальність; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження.

У першому розділі дисертації розглянуто особливості банківської сфери як об'єкту адміністративно-процедурного регулювання, з'ясовано особливості адміністративно-правового статусу Національного банку України, досліджено генезу адміністративних процедур у банківській сфері, визначити основні етапи розвитку та їх зміст.

У другому розділі дисертації здійснено аналіз вітчизняного досвіду процедур створення банків (процедури погодження Національним банком України Статуту майбутнього банку, процедури державної реєстрації юридичної особи, процедури реєстрації емісії акцій Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та процедури ліцензування банку), охарактеризовано процедури банківського нагляду та проаналізовано процедура примусової ліквідації банку.

У третьому розділі дисертації проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-процедурного регулювання банківської діяльності та визначено напрямки вдосконалення адміністративних процедур у банківській сфері в Україні.

Завершується дисертація розгорнутими **висновками**, у яких здійснено комплексний аналіз наукових праць та чинного законодавства, що визначають особливості адміністративних процедур у банківській сфері, виявлено основні недоліки законодавчого регулювання та сформовано авторські пропозиції і рекомендації щодо удосконалення адміністративно-процедурного регулювання у досліджуваній сфері суспільних відносин. Висновки дисертації є цілісними та логічно обґрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження й містять важливі теоретичні та практичні положення щодо існуючих проблем на шляхів вдосконалення адміністративних процедур у банківській сфері в Україні.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертації, варто вказати, що за характером і змістом розкритих питань робота є новітнім комплексним системним дослідженням, в якому, з

урахуванням положень чинного законодавства, міжнародно-правових стандартів і правозастосовчої практики, здійснено комплексний аналіз теоретичних та практичних засад адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері, сформульовано проблеми його реалізації, а також визначено шляхи їх подолання. Запропоновано розв'язання проблеми в контексті адаптації норм вітчизняного законодавства до європейського та міжнародно-правових стандартів з метою створення ефективного адміністративно-правового механізму публічно-правових відносин у банківській сфері. За результатом дослідження авторкою сформульовано низку нових теоретичних та практичних положень, висновків та пропозицій. Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачкою на захист, мають відповідний високий ступінь наукової новизни. Дисертаційне дослідження має обґрунтовані та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем процедур створення банків, банківського нагляду та примусової ліквідації неплатоспроможних банків в Україні. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можуть бути використані в: науково-дослідній сфері – як основа для подальших теоретико-правових досліджень, присвячених адміністративно-процедурному регулюванню у банківській сфері; освітньому процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Адміністративно-процедурне право»; практичній діяльності – з метою удосконалення адміністративних процедур у банківській сфері; процесі правотворчості – під час розроблення нових нормативно-правових актів, а також удосконалення проєктів нормативно-правових актів, які стосуються загальних питань процедур створення та ліквідації банків, банківського

нагляду тощо. Отже, дисертація може виступати теоретичною основою для проведення науково-прикладних досліджень у сфері проблематики стосовно адміністративно-процедурного регулювання банківської діяльності. Висновки та рекомендації, що сформовані авторкою, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного законодавства України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, три публікації – у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертантки, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер. Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться Міністерством освіти і науки України. У тексті роботи відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені авторкою для публічного захисту. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє

привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертаційному дослідженні Хрустальнової Юлії Сергіївни на тему: «Адміністративні процедури у банківській сфері в Україні» відсутні порушення академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Разом з тим, визнаючи загалом високий теоретичний рівень дисертаційного дослідження, його важливе практичне значення, це не виключає можливості зупинитися на деяких конкретних зауваженнях і побажаннях.

1. На с. 101 дисертації авторка зазначає, що необхідно нормативно закріпити чіткі ліцензійні умови банківської діяльності в Україні, у зв'язку з чим доповнити Положення про ліцензування банків, затверджене Постановою Правління НБУ 22.12.2018 р. № 149, відповідними нормами. Виникає питання: «Які саме ліцензійні умови повинні бути нормативно закріплені?».

2. На с. 104 дисертації зазначено, що система банківського нагляду є ефективною лише за дотримання умови включення різних видів контролю, а саме: контролю на державному рівні, контролю аудиторських фірм, суспільного контролю тощо. Яке місце громадського контролю у цій системі? В яких формах він, на думку авторки, має здійснюватися?

3. На с. 148 дисертант зазначає, що процедура примусової ліквідації банку є частково такою, що протирічить загальним принципам адміністративної процедури, а тому потребує вдосконалення та приведення у відповідність із загальним адміністративно-процедурним регулюванням в Україні. Які конкретні кроки пропонуються?

Висновок. Дисертація на тему «Адміністративні процедури у банківській сфері в Україні» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості

наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її автор – Хрустальова Юрія Сергіївна – заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Офіційний рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри історії і теорії
держави та права
Запорізького національного університету**

Н.В. Галіцина